

Socialnämndens utredning när barn har kommit till genom assisterad befruktning av ensamstående kvinnor

December 2016

Information från MFoF till socialnämnderna om utredning när barn har kommit till genom assisterad befruktning av ensamstående kvinnor. Informationen utgår ifrån innehållet i proposition 2014/15:127 Assisterad befruktning för ensamstående kvinnor.

Sammanfattning

- Sedan den 1 april 2016 kan ensamstående kvinnor få assisterad befruktning inom ramen för svensk hälso- och sjukvård på samma villkor som par.
- Utgångspunkten är att en ensamstående kvinna som genomgår assisterad befruktning inom ramen för svensk hälso- och sjukvård blir barnets enda rättsliga förälder.
- Socialnämnden ska inleda och lägga ner en faderskaps- eller föräldraskapsutredning.
- Utredningen skrivs lämpligast i MF-protokoll.

Kort om assisterad befruktning

Assisterad befruktning är ett samlingsnamn för metoder för befruktning som utförs delvis utanför kroppen. De två huvudsakliga typerna är insemination, där spermier hanteras utanför kroppen, och in vitro-fertilisering (IVF), där både ägg och spermier hanteras utanför kroppen.

Sedan den 1 april 2016 kan ensamstående kvinnor få assisterad befruktning inom ramen för svensk hälso- och sjukvård på samma villkor som par. För ensamstående kvinnor ska läkaren välja en lämplig spermiegivare. Kvinnan kan föreslå att spermier från en känd donator ska användas, men det är läkaren som avgör om det är lämpligt.

En faderskaps- eller föräldraskapsutredning ska alltid inledas

Socialnämnden ska alltid inleda en faderskaps- eller föräldraskapsutredning om modern inte är gift. Men förutsatt att vissa förutsättningar är uppfyllda ska utredningen läggas ner. Förutsättningarna, som finns i 1 kap. 3 § andra stycket föräldrabalken (FB), är att:

1. den assisterade befruktningen har utförts enligt 6 eller 7 kap. lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m. En insemination ska ha utförts på ett offentligt finansierat sjukhus eller på en vårdinrättning med tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg. IVF ska ha utförts på ett universitetssjukhus.
2. modern var ensamstående vid behandlingen, det vill säga inte gift, registrerad partner eller sambo.
3. det är sannolikt, med hänsyn till alla omständigheter, att barnet har kommit till genom den aktuella behandlingen.

Inledningsvis kan utredningen inriktas på att fråga kvinnan om kraven är uppfyllda. Det kan i många fall vara tillräckligt att socialnämnden:

- hämtar in uppgifter från modern och att hon visar upp ett intyg eller liknande som visar att hon har genomgått en assisterad befruktning som ensamstående inom den svenska hälso- och sjukvården.
- jämför uppgifterna från modern med beräkningen av konceptionstiden (prop. 2014/15:127 s. 26).

Det framgår inte av propositionen vad som menas med ”intyg eller liknande”, men det kan till exempel vara en kopia på patientjournalen från tillfället då behandlingen som ska ha lett till befruktningen skedde. Ett alternativ till att modern visar upp skriftlig dokumentation kan vara att socialnämnden, med hennes samtycke, själv hämtar in information från sjukvårdsinrättningen.

Beslut om att lägga ner utredningen

Beslutet om att lägga ner utredningen tas med stöd av ett nytt andra stycke i 2 kap. 7 § FB:

Socialnämnden ska lägga ner en påbörjad faderskapsutredning om faderskapet inte ska fastställas enligt 1 kap. 3 §.

Bestämmelsen gäller även utredningar om föräldraskap (8 a § andra stycket FB). Om det undantagsvis kan antas att en kvinna ska anses som förälder enligt 1 kap. 9 § FB, t.ex. på grund av att modern är gift eller sambo med en kvinna vid barnets födsel, och socialnämnden av den anledningen inlett en föräldraskapsutredning, ska nämnden alltså lägga ner den påbörjade utredningen.

Beslutet ska fattas av socialnämnden och kan inte delegeras, enligt 10 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453). Beslutet kan överklagas till länsstyrelsen som första instans, enligt 2 kap. 7 § tredje stycket FB.

MF-protokoll rekommenderas tills vidare

Det finns inte något protokoll som är anpassat för utredning i samband med assisterad befruktning för ensamstående kvinnor. Eftersom kriterierna för att använda FÖR-protokoll inte är uppfyllda är det mest ändamålsenligt att föra utredningen i MF-protokoll.

- Fyll i uppgifter om mor och barn.
- Under rubriken *Parternas kontakt med varandra*, ange att kvinnan har genomgått assisterad befruktning som ensamstående enligt lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m.
- Under rubriken *Handläggning av utredningen*, ange på vilket sätt det är styrkt att modern har genomgått en assisterad befruktning som ensamstående inom svensk hälso- och sjukvård.

Under 2017 tar MFoF över ansvaret för de föreskrifter och allmänna råd som gäller fastställande av faderskap och föräldraskap från Socialstyrelsen. Då är det möjligt för MFoF att se till att det finns ett protokoll anpassat för dessa ärenden.

Spermiegivaren kan frivilligt bekräfta faderskapet

Om en ensamstående kvinna har genomgått behandling med spermier från en donator som hon har valt så finns det inga hinder för att spermiegivaren frivilligt bekräftar faderskapet, enligt 1 kap. 3 § tredje stycket FB. Då blir han också rättslig far till barnet. En sådan bekräftelse förutsätter däremot att modern eller barnet, om barnet är myndigt, godkänner bekräftelsen.

Faderskapspresumtion gäller om kvinnan är gift när barnet föds

I de fall kvinnan är gift med en man när barnet föds så gäller faderskapspresumtion. Hennes man anses alltså vara far till barnet. I lagstiftningsärendet ansågs det inte finnas skäl till att göra undantag från faderskapspresumtionen i dessa situationer, se prop. 20114/15:127 s. 19.

Om faderskapet ska hävas är det endast den man som blivit far genom presumtion eller barnet som har rätt att föra talan om detta (3 kap. 1 och 2 §§ FB). Om socialnämnden bedömer att det är till barnets bästa att faderskapspresumtionen hävs kan socialnämnden anmäla till överförmyndaren att barnet behöver en god man, enligt 5 kap. 3 § socialtjänstförordningen (2001:937).

Frågor

Frågor om socialnämndens utredningsskyldighet vid assisterad befruktning för ensamstående kvinnor besvaras på telefontiden för frågor om familjerätt, se www.mfof.se. Växeln har telefonnummer 08-545 556 80.